

ДО
ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ

РЕЦЕНЗИЯ

от: проф. д-р Веселина Неделчева Манева, научна специалност „Изобретателско, авторско и патентно право” /05.05.13/, Нов български университет, София, Департамент „Право”

относно: провеждане на конкурс за „доцент”, в професионално направление 3.6. Право /Гражданско и семейно право- Правен режим на интелектуалната собственост/, обявен от СУ ”Св. Климент Охридски”, в ДВ бр. 64 от 3.08.2018 г., с единствен кандидат гл. ас. д-р Росен Андреев Карадимов

тема на хабилитационния труд: „Аудио-визуалното произведение. Конкуренция и баланс на права”, София, 2018 г., 221 с.

основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по конкурса, утвърдено със Заповед № РД 38-587.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Поставям на вниманието Ви рецензията за монографичния труд на гл. ас д-р Росен Андреев Карадимов, на тема: „Аудио-визуалното произведение. Конкуренция и баланс на права”, за заемане на академичната длъжност „доцент”.

1. Информация за кандидата

Росен Андреев Карадимов е завършил право в ЮФ на СУ "Св. Климент Охридски" през 1989 г. От 1990 г. води семинарни занятия по Гражданско право – Обща част, Семейно и наследствено право, Облигационно право, Правен режим на интелектуалната собственост, както и по възлагане лекции пред студенти – редовно и задочно обучение, по същата дисциплина. Бил е народен представител в 7-мо Велико народно събрание и 36-то народно събрание, зам. Председател на Столичен общински съвет, понастоящем е адвокат, член на Софийска адвокатска колегия и Председател на УС на Института за нов икономически напредък. Доктор по право от 2016 г. Преподавател по дисциплината Правен режим на интелектуалната собственост.

2. Обща характеристика на представения хабилитационен труд.

Представеният монографичен труд представлява съвременен и цялостно изследване на аудиовизуалното произведение, като обект на авторскоправна закрила. Изложението е структурирано в три глави, с обособени раздели с предметни заглавия. Трудът е в обем 221 страници и списък на използвана литература на кирилица и латиница.

Глава Първа представя аудиовизуалното произведение като обект на авторскоправна закрила. Изследван е въпросът за историческото възникване и развитие на закрилата на аудиовизуалното произведение като самостоятелен обект на авторското право и са представени съответните международни договори и актове на Европейския съюз / Бернска конвенция за закрила на литературните и художествените произведения и нейната ревизия на Берлинската конференция, в нормите на която са включени и кинематографичните произведения, както и българското законодателство/. Разгледани са предпоставките за възникване на закрилата. Очертана е

решаващата роля на практиката на Европейския съд в процеса на хармонизация на изискването за оригиналност, като предпоставка за закрила на аудиовизуалното произведение. В сравнително правен анализ са изведени основните различия в прилагането на този стандарт в отделните авторскоправни системи и особено различията между континенталната и копирайт системата. Формирано е определение за аудиовизуално произведение, като се посочва, че нашият закон определя филма, като вид аудиовизуално произведение. С цел изясняване неговата същност е направена съпоставка с други гранични произведения, като телевизионното и форматното предаване. Извежда се тезата, че телевизионното предаване е аудиовизуално произведение, при условие, че покрива критерия за творческа дейност. Разгледан е въпросът за срока на закрила, както и нормативното му решение според Закона за авторското право и сродните му права.

Глава Втора е посветена на авторството върху аудиовизуалното произведение и авторството върху другите произведения, включени в него. Сложността в изясняването на този въпрос е обусловена от комплексния характер на аудиовизуалното произведение, който предполага включване в едно единно произведение на отделни произведения и съставни части с различна степен на творческа завършеност и принос. От друга страна, създаването на аудиовизуалното произведение е свързано с необходимостта от инвестиция за финансирането му. Това поставя въпроса за ролята на продуцента в творческия процес. Представени са двата подхода при определяне на авторството върху аудиовизуалното произведение. Първият посочва изчерпателно изброяване на съавторите на аудиовизуални произведения. В резултат на това определянето на авторите на аудиовизуални произведения зависи от правилата за класическо съавторство

върху произведение. Втората и преобладаваща група страни включват в закона лист, с изброяване на съавторите на аудиовизуалното произведение. Българският закон за авторското право и сродните му права е сред онези закони на страните от континенталната правна система, които възприемат втория подход и определят авторството върху аудиовизуалното произведение чрез лист на признатите автори. Авторы на аудиовизуалното произведение са режисьорът, сценаристът, операторът и художник-постановчикът при анимационни филми /чл. 62, ал. 1 ЗАПСП/. Изчерпателното изброяване на лицата е силно рестриктивен подход, тъй като не дава възможност никое друго лице, с творчески принос в създаването на аудиовизуалното произведение, да претендира съавторство. Българският закон е един от най-ограничителните по отношение на лицата, признати за автори на аудиовизуалното произведение, в сравнение със страните от континенталната авторско правна система. По-нататък, подробно е изследвана фигурата на режисьора, сценариста, оператора и художник-постановчика при анимационни филми, като съавтори на аудиовизуалното произведение. Подробно е изследван въпросът за характера на съавторството между режисьора, сценариста и оператора. Защитена е тезата, че съавторството върху аудиовизуално произведение е неделимо по отношение на режисьора и оператора, а по отношение на сценариста е делимо, но само тогава, когато сценарият се явява първично, оригинално литературно произведение, не е създаден по вече съществуващо литературно произведение, а е изготвен с цел създаване на аудиовизуално произведение. Разгледани са последиците от възприемането на тази правна теза. Изследван е и въпросът за авторството върху други самостоятелни произведения, включени в аудиовизуалното произведение. Особено внимание е отделено и на правния статут на автора на музиката и на автора на съществуващата литературна творба, по която е

създадено аудиовизуалното произведение. Изяснен е механизмът, по който продуцентът на аудиовизуалното произведение се явява вторичен носител на права върху аудиовизуалното произведение. Българският закон за авторското право и сродните му права въвежда диспозитивната норма на чл. 63, ал. 1 по силата на която, ако не е уговорено друго се счита, че авторите на аудиовизуалното произведение и останалите автори на самостоятелни произведения, включени в него, отстъпват на продуцента изключителното право да използва произведението. В критичен план е разгледан и въпросът за срока на използване на аудиовизуалното произведение от продуцента. Това е така, заради времевото разминаване между срока на действие на договора между авторите и продуцента и срока, в който е защитено сродното на продуцента право върху записа на аудиовизуалното произведение. Подробно е аргументирана тезата, че договорът за създаване на аудиовизуално произведение като специален вид договор от категорията на особените случаи по чл. 41 и чл. 42 ЗАПСП не попада във времевото ограничение от десет години на императивната норма на чл. 37, ал. 2 ЗАПСП. Тази теза не се подкрепя от съдебната практика.

Глава Трета изяснява обектите на права, сродни на авторското /записът на аудиовизуално произведение, изпълненията на артисти изпълнители, саундтракът от филма и преводът, дублажът и субтитрирането на аудиовизуалното произведение/, които са включени в аудио-визуалното произведение. Проследено е историческото развитие на разбирането за записа на аудиовизуалното произведение като обект на закрила и процесът на хармонизация на правото на ЕС по закрилата на този нов обект. Подробно е изследван въпросът за конкуренцията между правата на авторите върху аудиовизуалното произведение и правата на продуцента върху записа на

същото. Записът на аудиовизуалното произведение е обект на сродно на авторското право. Разгледани са правомощията на авторите и продуцента относно преработката и синхронизацията, съответно на произведението и на записа. В тази част на изложението се изследва и режимът на изпълнението на артиста- изпълнител като обект на сродно на авторското право, включен в аудиовизуалното произведение. Разгледана е хипотезата, при която продуцентът, за да разреши преработка и синхронизация на записа на аудиовизуалното произведение, необходимо е в договора за изпълнение, артистът-изпълнител изрично да отстъпи това право. Отчуждаване на правото- да се изисква запазване целостта и неизменяемостта на записаното изпълнение, е допустимо само ако е посочено изрично и в писмена форма /чл.75,ал.2, изр. второ ЗАПСП/. При тази хипотеза се променя и формата на договора за изпълнение. Писмената форма от форма за доказване прераства във форма за действителност на договора. В тази част на монографичното изследване са анализирани саундтракът от филма като обект на сродно на авторското право, преводът на аудиовизуалното произведение и неговия запис като обект на авторско право и дублажът на аудиовизуалното произведение и неговия запис като обект на сродно на авторското право. Дефинирано е понятието „саундтрак”, като е разграничено от музиката, използвана в аудио-визуалното произведение. Специално внимание е отделено на изпълненията на артист-изпълнителите като обект на сродно на авторското право. Изяснени са въпросите, свързани с правната същност на превода, дублажа и субтитрирането на аудио-визуалното произведение като особен вид преработка. Направен е изводът, че за преводача на текста възниква авторско право върху превода, а за режисьора на дублажа и за артистите, дублиращи ролите възниква сродно на авторското право на артист- изпълнител. Артистите, които дублират роли нямат правоотношение с филмов

продуцента, по смисъла на чл. 62, ал. 3 ЗАПСП, а с продуцент на звукозаписа, по смисъла на чл. 85 ЗАПСП.

3. Оценка на научните и научно- приложни резултати

Представеният в конкурса монографичен труд поставя на обсъждане редица актуални въпроси, които са със съществено теоретично и практическо значение. Авторът представя оригинално изследване, като досега аудио-визуалното произведение като обект на закрила от авторското право, не е било предмет на самостоятелна и цялостна систематична научна разработка у нас. Представена на ясен и точен правен език, работата формулира теза, при изследването на която, са формулирани редица съждения и изводи.

Направените съпоставки, анализи и изводи, на много равнища в работата, могат да се определят като **ОБОГАТЯВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ ЗНАНИЯ**, като по-важното се свежда до следното:

Формулирано и изведено е определение за „аудио- визуално произведение”, което е филм /кинематографично произведение/ или поредица от движещи се изображения със или без звук, които са резултат от творческа дейност /с.38/, като е направен богат съпоставителен анализ със законодателството на Франция, Великобритания, Германия и на ЕС.

В теоритичен план е разгледано форматното предаване и неговата закрила, съгласно Закона за авторското право и сродните му права /ЗАПСП/, като се приема че е аудио-визуалното произведение, ако покрива критериите за това /с.61/. Подробно и в задочен спор със съдебната практика са изследвани формите на закрила на форматното предаване, а именно неговата защита чрез претендирана неразрешена преработка на литературния сценарий, на който то е основано и защитата като аудиовизуално

произведение. Правото да разреши преработка на форматното предаване принадлежи на неговите автори- режисьор, сценарист и оператор.

Аргументира се тезата, че подобно на договора между авторите на аудиовизуалното произведение и продуцента и договорът между артиста-изпълнител и продуцента е специален вид на особените случаи на използване на произведение, въведени с раздел I “б“, чл.41 и чл. 42, към глава VII ЗАПСП.

Важно теоритично и практическо значение има изясняването на правото на синхронизация /с.112 и сл./ и договорът за синхронизация като специфичен авторски договор.

Особено ценен в работата е приносът на автора в разглеждането и съпоставката между двете основни континентални теории: дуалистичната /Франция/ и монистичната теория /Германия/, изясняващи правната природа на авторските права /напр. с. 135- 136/.

4. Критични бележки и препоръки

В представеното монографично изследване се откриват и някои несъвършенства и неправилни постановки:

Основен въпрос, който чертае изясняването на редица теоретични положения в изложението, това е институтът на съавторството. Условие за възникването му е създаването на едно произведение със съвместните творчески усилия на две или повече лица. Като тези усилия трябва да са насочени за създаването на *единно и однородно произведение*. И това е големият проблем на разработката. Аудио-визуалното произведение е единно, но не е однородно произведение. Следователно, по отношение на него не може да възникне съавторство между създателите му. И затова, нашият закон говори за автори- режисьор, сценарист и оператор, а не за съавтори и това не

е грешка. Самото произведение е комплексно по своя характер, защото включва в себе си разнородни елементи- слово, музика, образ, по отношение на което, вцялост, не може да възникне съавторство. Разбира се, възможно е при създаването му да участват няколко композитори, режисьори или оператори, които по отношение на своята творческа дейност да са съавтори, но не и по отношение на цялостния резултат, именно аудио- визуалното произведение. Затова и законодателят разграничава авторите, на които принадлежи авторското право върху аудио- визуалното произведение, в цялост, по чл. 62, ал. 1 и тези по чл. 62, ал. 2 – които запазват авторското си право само по отношение само на своите произведения. Поради погрешното разбиране на този въпрос са допуснати редица неточности в направените изводите, като многократно се смесват и понятията „авторство” и „съавторство” /с. 89, 95, 99, 110/. На с. 103- т.2.5 „Съавторство върху аудио-визуално произведение” ни дава основание да преосмислим изложеното, на база приведените по-горе аргументи. По отношение на сценария, следва да се посочи, че той е производно произведение и по отношение на него възниква самостоятелно авторско право за сценариста /аналогично и за правото на преводача/, независимо от това на автора на първичното произведение. На с. 117/горе/ напротив, Законът прави разграничение между композитора на музиката, използвана във или създадена специално за аудио-визуалното произведение, като във втория случай определя композитора като носител на авторското право върху произведението.

Подкрепям предложението на автора за прецизиране на разпоредбата на чл. 63, ал. 1 от Закона. Това би диференцирало по- ясно правата на продуцентите.

5. Оценка на другите научни публикации на кандидата

В съответствие с изискванията на чл. 29, ал.1, т. 4 ЗРАСРБ д-р Карадимов е представил две научни публикации. Статиите: *„Преработка на аудиовизуално произведение“*, която е публикувана в списание „Търговско право“, бр. 1, 2018 г., в която са разгледани някои актуални въпроси свързани с преработката на аудиовизуалното произведение и на неговия първоначален запис. Последователно е направен анализ на понятието за аудиовизуално произведение, както и на записа на аудиовизуалното произведение, като самостоятелен обект на закрила. Разгледани са и някои особени форми на преработка на аудиовизуалното произведение и на оригинала на записа му. В статията се приема, че форма на преработката на аудиовизуалното произведение е всяко използване на сюжета, тематичната линия, драматургичното развитие, композицията, сходните персонажи за създаване на ново производно произведение без значение от жанровата му определеност; и Статията *„Научно практически коментар във връзка с правните последици от дублаж на аудиовизуално произведение и неговото използване за нелинейно разпространение в интернет.“* е публикувана в журнала „Globalization, the State and the Individual, International Scientific Journal“, бр. 2 (18), 2018 г., издаван от Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, в която е изяснена правната същност на дублажа, правата на артистите- изпълнители и техните отношения с продуцента.

6. Заключение

Изложените съображения ми дават основание да приема, че представеният монографичен труд показва едно задълбочено, последователно и прецизно изследване, с посочване на интересна авторскоправна проблематика. Въпреки посочените критични бележки и несъвършенства,

считам, че трудът е едно полезно изследване, което преди всичко обогатява съществуващите знания и предлага приложни резултати, и че кандидатурата на гл. ас. д-р Росен Карадимов отговаря изцяло на изискванията по чл. 29, ал.1 ЗРАСРБ за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Предвит на изложеното, уважаеми членове на научното жури,

ПРЕДЛАГАМ:

гл. ас. д-р Росен Андреев Карадимов да бъде избран на академичната длъжност „доцент” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност /Гражданско и семейно право- Правен режим на интелектуалната собственост/, в Юридическия факултет на СУ ”Св. Климент Охридски”.

12.12.2018 г.

Проф. д-р Веселина Манева